

Seksting oraz cyberprzemoc – główne wyzwania związane z nieumiejętnym używaniem mediów cyfrowych przez młodzież

Czym jest sexting?

Słowo sexting to zrost angielskich słów sex (seks) i texting (czynność wysyłania wiadomości SMS). To forma komunikacji elektronicznej, w której przekazem jest seksualnie sugestywny obraz lub treść. Zjawisko dotyczy także wiadomości tekstowych i treści o owym charakterze, czy niechcianego kontaktu z pornografią przez otrzymywanie, wysyłanie, przekazywanie dalej wiadomości e-mail z adresami stron o charakterze erotycznym. Wyróżniamy również rodzaj sextingu przy użyciu wideoczatów, na których oprócz tradycyjnej pisemnej formy komunikacji użytkownicy mogą komunikować się ze sobą za pomocą mikrofonu oraz kamery Internetowej w czasie realnym i w ten sposób prezentować zachowania seksualne.

Wraz z rosnącą popularnością oraz rozwojem telefonów komórkowych z aparatem fotograficznym za sexting zaczęto uznawać również przesyłanie czy odbieranie obrazów (zdjęć i filmów) o charakterze seksualnym. Sexting – w kontekście prawnym – obejmuje także udostępnianie materiałów pornograficznych z udziałem nieletnich. Silnie wiąże się również ze zjawiskiem cyberprzemocy w przypadku, gdy materiały rejestrowane w procesie sextingu zostają upublicznione w sieci, co samo w sobie może stanowić akt agresji elektronicznej lub otwierać pole do tego typu zachowań ze strony internautów w postaci kolejnych udostępnień, komentarzy, przeróbek (Wojtasik. 2014, s. 79).

Dlaczego młodzież szkolna umieszcza własne nagie zdjęcia w sieci?

Sexting uznawany jest za jedno z najważniejszych zagrożeń społeczno-wychowawczych stojących przed młodymi ludźmi korzystającymi z Internetu (obok pornografii, pedofilii w sieci, stalkingu i innych form cyberprzemocy). Analizując najważniejsze powody umieszczania nagich zdjęć w sieci, wskazać należy na to, że sexting jest lub może być:

- coraz bardziej powszechną praktyką służącą flirtowaniu,
- rodzajem okazywania miłości i przywiązania,
- testem zaufania,
- sposobnością do nawiązywania relacji o charakterze seksualnym,
- wołaniem o uwagę i odpowiedzią na niskie poczucie własnej wartości,
- chęcią zdobycia szerszej publiczności, formą akomodacji do środowiska, do którego chcemy aspirować,
- formą autoprezentacji.

Problem większy niż nam się wydaje!

Jak wskazują wyniki badań prowadzonych wśród polskich nastolatków, w zależności od przyjętej definicji i metodologii badań problem ten dotyczy od kilku do nawet ponad 40% dzieci i nastolatków. **18% młodzieży** biorącej udział w badaniu prowadzonym przez Uniwersytet Gdański oraz Fundację Dbam o Mój Zasięg **zadeklarowała, że na swoim smartfonie posiada bardzo dużo zdjęć i materiałów o charakterze intymnym, a 11,6% przyznała wprost, że przynajmniej raz w życiu zrobiła sobie zdjęcie intymne i upubliczniła w sieci.** Z przeprowadzonych badań wynika ponadto, że **25,5% uczniów deklaruje rozpowszechnianie tego rodzaju zdjęć**, przy czym proceder ten zdecydowanie częściej uprawiają chłopcy niż dziewczęta. Przesyłanie nagich zdjęć przez Internet (tzw. nudesków) może mieć swoje dalsze negatywne konsekwencje, do których niewątpliwie zaliczyć należy szantaż emocjonalny bądź wyłudzenie środków finansowych.

Nagie zdjęcie ucznia bardzo często może stać się przyczyną doświadczania hejtu bądź innych form cyberprzemocy. Za niepokojące dane należy uznać te, które wskazują, że **7,1% uczniów przyznaje, że często spotykają się ze składaniem niemoralnych propozycji przez Internet, a 5,5% młodych osób przyznało, że umówiła się z kimś nieznanym przez Internet.** Z najnowszych badań przeprowadzonych na zlecenie Fundacji Dzieci Niczyje wynika, że **problem sekstingu dotyczy 11% dziewcząt i chłopców w wieku 15-18 lat.** Pod uwagę wzięto wysyłanie zdjęć i filmów prezentujących częściową lub całkowitą nagość. Znacznie więcej, bo aż 34% badanych przyznało, że zdarzyło im się otrzymać tego typu materiały od innych osób. Badanie Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę ujawniło jeszcze jedną, istotną informację: chociaż do wysyłania erotycznych wiadomości przyznaje się jedynie co dziesiąty nastolatek, to ponad połowa badanych (58%) stwierdziła, że zjawisko sekstingu to nic złego (Wójcik, Makaruk, 2014)

Poważne skutki prezentowania nagości w sieci

Wszyscy powinniśmy się zgodzić co do faktu, że umieszczenie przez młodą osobę nagiego zdjęcia w sieci jest lub może być dopiero początkiem całego szeregu negatywnych konsekwencji. Do najważniejszych zaliczyć należy:

- szykanowanie przez rówieśników, zastraszanie oraz szantaż,
- prześladowanie i upokarzanie tych, którzy zdecydowali się zamieścić nagie zdjęcie w sieci, szczególnie poprzez rozpowszechnienie zdjęcia (materiału video) wśród znajomych, wgrywanie ich do Internetu czy poddaniu ośmieszającym przeróbkom,
- przemoc rówieśniczą,
- stres, depresję, w ostateczności samobójstwa ofiar sekstingu.

Zjawisko cyberprzemocy

W kontekście problemu sekstingu warto wspomnieć o towarzyszących mu zachowaniach cyberprzemocowych: wyśmiewaniu, hejcie, piętnowaniu w klasie i szkole, wykluczeniu z grupy rówieśniczej. Pozostawiając za sobą liczne dociekania natury definicyjnej (Pyżalski, 2009) można powiedzieć, że cyberprzemoc, czyli agresja elektroniczna to celowa forma przemocy z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych wobec osoby lub grupy (s. 4). Nie należy jednak zawężać zakresu stosowania tego pojęcia tylko do przestrzeni w Internecie. Dotyczy ono także przemocy z użyciem telefonów komórkowych, bowiem komunikaty o charakterze przemocowym przekazywane są się SMS-ami czy MMS-ami. Warto tu zwrócić uwagę na fakt, że zjawisko cyberprzemocy w odróżnieniu od bardziej bezpośrednich form przemocy rówieśniczej (bullying) cechuje się dużą anonimowością sprawców.

Nowoczesne media sprzyjają szybkiemu rozpowszechnianiu materiałów krzywdzących innych, a konsekwencje są niezwykle rozległe. Krzywda długotrwale dręczonego za pośrednictwem mediów elektronicznych dziecka jest często trudno rozpoznawalna przez dorosłych. Dużym problemem jest także poważna trudność związana z usuwaniem kompromitujących materiałów. Ze swojej natury agresja elektroniczna może dotyczyć osób pokrzywdzonych (osoby słabsze, alkoholicy, osoby bezdomne, wykluczone społecznie), celebrytów (osoby znane, sportowcy, politycy), całych grup (w związku z posiadaniem negatywnego stereotypu wobec grupy, agresja ze względu na rasę, przekonania), jak również przypadkowych osób. Ze względu na odbiorców treści najbardziej interesować nas powinien tzw. mobbing elektroniczny charakterystyczny dla elektronicznej agresji rówieśniczej pomiędzy uczniami uczęszczającymi do tej samej klasy bądź szkoły. Analizując najważniejsze atrybuty agresji elektronicznej za J. Pyżalskim (2011, s. 9), można wskazać na cztery z nich:

- powtarzalność,
- intencja skrzywdzenia,
- przewaga sprawców nad ofiarą,
- agresja wewnątrz znanej grupy społecznej (J. Pyżalski, 2009, s.6).

Wyniki badań prowadzonych przez Uniwersytet Gdański i Fundację Dbam o Mój Z@sięg jasno wskazują, że dzisiejsza polska szkoła jest szkołą wyraźnie uwikłaną w problem przemocy w sieci. Znajomość zjawiska kształtuje się na wysokim poziomie – 76,9% uczniów wie, co znaczy pojęcie cyberprzemoc. Jednocześnie aż 7,2% z nich spotyka się z jej przejawami często, a 65,1% w sposób sporadyczny. Prowadzone przez Fundację Dbam o Mój Z@sięg badania wskazują również na wyraźną korelację pomiędzy stosowaniem cyberprzemocy, a byciem jej ofiarą. **58,5% uczniów przyznało, że przynajmniej raz w życiu było ofiarą robienia zdjęć bez pozwolenia, a 37,2% doświadczyło w swoim życiu hejtowania.**

Na wyraźny problem cyberprzemocy zwracają również uwagę sami nauczyciele, biorący udział w zajęciach poświęconych temu zagadnieniu. 58,3% z nich wskazało, że w zakresie przeciwdziałania przemocy należy wprowadzać takie same zasady dla wszystkich szkół.

62,5% jest zdania, że należy budować lokalne (gminne, powiatowe) programy wsparcia. **Warto wskazać, że we współczesnej szkole nie tylko uczniowie, ale również nauczyciele stają się ofiarami cyberprzemocy ze strony uczniów – 33,5% nauczycieli wskazało, że przynajmniej raz w życiu doświadczyło różnych form cyberprzemocy ze strony uczniów.**

Kwestie prawne

Polskie prawo reguluje problem ochrony wizerunku w dwóch aktach prawnych:

- Ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych
- Kodeksie Karnym.

Jeśli np. zamieszczono w sieci zdjęcia osób nagich lub w trakcie czynności seksualnej bez ich zgody, sprawę bada Policja lub prokuratura. Jeśli jednak mamy do czynienia z naruszeniem dóbr osobistych, wówczas można dochodzić swoich praw na drodze cywilnej. Art. 191a kodeksu karnego nakłada karę nawet do 5 lat pozbawienia wolności na osobę, która upublicznia tego rodzaju materiały, nawet jeśli występująca w nich osoba wyraziła zgodę na ich utrwalenie, ale nie wyraziła zgody na ich rozpowszechnianie (czyli uczynienie dostępnym dla nieoznaczonej grupy odbiorców). Z kolei art. 202 § 3 kk uznaje za czyn karalny rozpowszechnianie lub publiczne prezentowanie treści pornograficznych (zdjęcia, filmy) z udziałem małoletniego poniżej 15 roku życia. Sprawcy grozi wówczas do 8 lat pozbawienia wolności. Karane jest także (zgodnie z § 4b) rozpowszechnienie treści pornograficznych przedstawiających wytworzony albo przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej. Będą to m.in. materiały oparte na wytworzonym lub przetworzonym wizerunku dziecka, np. kolaże, fotomontaże, rysunki, grafiki i animacje 3D. W przypadku tego przestępstwa sprawcy grozi do 2 lat więzienia.

Do sekstingu dochodzi zazwyczaj między młodymi osobami planującymi związek lub w nim będącymi, często w „dowód miłości”. Okazuje się, że najbardziej dotknięte sekstingiem są dziewczyny nakłaniane do niego przez chłopców. Przesyłanie nagich zdjęć za pomocą Internetu staje się coraz bardziej poważnym problemem widocznym w polskiej szkole – i to już w czwartych, piątych klasach szkoły podstawowej. Zwróćmy baczniejszą uwagę na ten problem w naszych szkołach. Pamiętajmy, że przestrzeń Internetu jest doskonałym środowiskiem do pokazywania tego, czego w świecie realnym nigdy byśmy nie pokazali.

LITERATURA:

Pyżalski J. (2009). Agresja elektroniczna dzieci i młodzieży – różne wymiary zjawiska. https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/5379/1/agresja_elektroniczna_dzieci_i_mlodziemy.pdf

Wojtasik Ł. (2014). Seksting wśród dzieci i młodzieży. W: Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka, Vol.13 Nr 2. Fundacja Dzieci Niczyje, Warszawa. dostępne na http://fdds.pl/wp-content/uploads/2016/05/Wojtasik_L_2014_Seksting_wsrod_dzieci_i_mlodziemy.pdf

Wójcik Sz., Makaruk K. (2014). Seksting wśród polskiej młodzieży. Wyniki badania ilościowego, Fundacja Dzieci Niczyje, Warszawa, dostępne na http://fdds.pl/wp-content/uploads/2016/05/Wojcik_Makaruk_Seksting_wsrod_polskiej_mlodziemy.pdf